

№ 33 (2023) С. 134–144
National Academy of Fine Arts and Architecture
Collection of Scholarly Works
«Ukrainian Academy of Art»
ISSN 2411–3034
Website: <http://naoma-science.kiev.ua>

УДК [378.6.096:7](477-25)
ORCID ID: 0009-0000-5318-6134
ORCID ID: 0000-0002-7345-0171
ORCID ID: 0009-0005-4800-8321
DOI <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2023-33-16>

Галина Галинська

професор
Національна академія образотворчого
мистецтва і архітектури
halyna.halynska@naoma.edu.ua

Олег Грищенко

старший викладач кафедри графічних мистецтв
Національна академія образотворчого
мистецтва і архітектури
oleg.gryshchenko@naoma.edu.ua

Олена Тихонюк

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну
Національна академія образотворчого
мистецтва і архітектури
olena.tychoniyk@naoma.edu.ua

КУРСОВИЙ ПРОЄКТ КНИГА ХУДОЖНИКА В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І АРХІТЕКТУРИ: ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ РІШЕНЬ І ТЕХНІЧНОГО ВТІЛЕННЯ У 2018–2022 РР.

***Анотація.** Метою даної статті є продовження мистецтвознавчого аналізу курсового завдання книга художника в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури. У третій частині дослідження представлено сучасний часовий зріз і простежено еволюцію формальних та концептуальних засад студентських проєктів.*

***Методи дослідження.** Дослідження ґрунтується на методах художньо-стилістичного і порівняльного аналізів студентських робіт з більш ранніми книжковими проєктами, що виконувались як завдання в майстерні книжкової графіки, а також доповнено у контексті запровадження дисципліни артбук для спеціалізації «графічний дизайн». Визначено мистецтвознавчий контекст курсових проєктів книга художника.*

***Результати.** Книга художника як самобутнє явище у книжковому мистецтві продовжує розвиватися в Україні та бере участь у формуванні сучасного образотворчого мистецтва. Така системна присутність книги художника в інституційних мистецьких процесах (особливо після 2010 року), впливає на розуміння сучасної книжкової культури та її відображення в навчальному процесі майстерні ілюстрації та оформлення книги НАОМА, а також в окремих проєктах спеціалізації графічний дизайн. За цей час відбулось чимало групових і персональних виставок, книжкових фестивалів, мистецьких резиденцій, де книга художника відіграла провідну роль. Аналогічною була мотивація*

введення книги художника до вибіркових дисциплін старших курсів спеціалізації графічний дизайн нашого закладу. Аналіз окремих проєктів, створених на кафедрі дизайну, свідчить про те, що вихід поза межі класичного підходу до дизайну книги є винятковим та унікальним проєктом і концентрує в собі ідеологічні й образні ресурси. Розглянувши досвід роботи студентів за 2018–2022 роки під час роботи над книгою художника, можемо відзначити з одного боку – чимало глибоких концептуальних рішень у поєднанні українських візуальних традицій з новітніми технологіями чи трактуванням книжкових форм, з іншого – складність роботи з новими композиційними методами для студентів, котрі раніше працювали тільки з класичним книжковим блоком. З огляду на сучасний розвиток книжкового мистецтва таке «нестандартне» навчальне завдання, що спонукає до розвитку концептуального мислення в роботі із складними проєктами, допоможе надалі професійному становленню студентів.

Завдання таких проєктів – набуття досвіду у процесі роботи з книгою художника як виставковим об'єктом і водночас можливість використання віднайдених художніх рішень у роботі з поліграфічним тиражованим книжковим виданням.

Висновки. Трендом останніх років у студентських роботах було впровадження сучасних технік і матеріалів для втілення книжкового проєкту: плотерна порізка оракалу для витинанки, друк на плівці, фотоколаж тощо. Використання цифрових друкарських технологій уможливило переосмислення подачі української народної творчості та українського мистецтва попередніх років.

Ключові слова: книга художника, книга, *Livre d'artiste*, художня освіта, книга-об'єкт, виставка, візуальна мова, книжкова конструкція, курсовий проєкт.

Halyna Halynska

Professor

National Academy of Fine Arts and Architecture

halyna.halynska@naoma.edu.ua

Oleg Gryshchenko

Senior Lecturer

National Academy of Fine Arts and Architecture

oleg.gryshchenko@naoma.edu.ua

Olena Tykhoniuk

PhD, Associate Professor

National Academy of Fine Arts and Architecture

olena.tykhoniuk@naoma.edu.ua

**THE COURSE PROJECT ARTIST'S BOOK AT THE NATIONAL ACADEMY OF FINE ARTS
AND ARCHITECTURE: PECULIARITIES OF CONCEPTUAL SOLUTIONS
AND TECHNICAL IMPLEMENTATION IN 2018–2022**

Abstract. *The purpose of this article is a continuation of the art historical analysis of the course assignment The Artist's Book at the National Academy of Fine Arts and Architecture. In this, the third part of the study, the authors presents the current time period and traces the evolution of the formal and conceptual foundations of student projects.*

Methods. *The research is based on the methods of artistic and stylistic analysis and comparative analysis of student works with earlier book projects that were performed as assignments in the book graphics studio, and is also supplemented in the context of the introduction of the discipline Art Book for the specialization Graphic Design.*

Results. *The Artist's book, as an original phenomenon in book art, continues to develop in Ukraine and participates in the formation of contemporary fine art. Such a systematic presence of the Artist's book in institutional art processes (especially after 2010) has an impact on the understanding of contemporary book culture and its reflection in the educational process of the Illustration and Book Design Studio at the National Academy of Fine Arts and Architecture, as well as in individual projects of the Graphic Design specialization. During this time, a large number of group and personal exhibitions, book festivals, and art residencies took place where the Artist's book played a leading role. The motivation for introducing the*

"Artist's Book" to the elective courses of the senior courses of the graphic design specialization at the same institution was similar. The analysis of individual projects created at the Design Department shows that going beyond the classical approach to book design is an exceptional and unique project and concentrates ideological and figurative resources. The trend of recent years in students' works has been the introduction of modern techniques and materials for the realization of a book project: cutting the oracle for cutting out, printing on film, photo collage, etc. The use of digital printing technologies provided opportunities to rethink the presentation of Ukrainian folk art and Ukrainian art of previous years. The experience of students in 2018–2022 while working on the "Artist's Book" is considered. On the one hand, it should be noted that there are many profound conceptual solutions in combining Ukrainian visual traditions with the latest technologies or interpretation of book forms, on the other hand, the complexity of working with new compositional methods for students who have previously worked only with the classical book block. Given the current development of book art, such a "non-standard" learning task that encourages the development of conceptual thinking in working with complex projects will help in their further professional development. Such projects are aimed at the experience of working with the "Artist's Book" as an exhibition object and, at the same time, at the possible further use of the found artistic solutions in the work with a printed book edition.

Conclusions. *The trend of recent years in students' works has been the introduction of modern techniques and materials for the realization of the book project: cutting the oracle for cutting out, printing on film, photo collage, etc. The use of digital printing technologies provided opportunities to rethink the presentation of Ukrainian folk art and Ukrainian art of previous years.*

Key words: *artist's book, book, Livre d'artiste, art education, book-object, exhibition, visual language, book structure, course project.*

Постановка проблеми. Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури (НАОМА) є одним з перших закладів мистецької освіти в Україні, який на постійній основі працює з книгою художника в навчальній програмі. Курсові проекти з книгою художника виконують студенти кафедри графічних мистецтв, а також кафедри графічного дизайну, які працюють із завданням як вибірковою дисципліною. За останні роки студентами реалізовано проекти, що тенденційно відрізняються від попередніх періодів посиленням ідеологічної та образної складової. Робота над такими концептуально складними проектами передбачає досконале володіння техніками і засобами графічної виразності, а також сприяє поглибленню знань з конструювання, макетування та спонукає студента застосовувати професійний ресурс, отриманий упродовж навчання з різних предметів та узгодити окремо набуті навички. Постановка курсових завдань книги художника спрямована не лише на відповідні програмні результати, але й на створення мистецького проекту, актуального в сучасному художньо-культурному просторі. Відтак, дані твори знайшли своє місце у тимчасових та постійних експозиціях поза межами НАОМА, вони стали етапом у розвитку такого явища, як книга художника в Україні. Тому мистецтвознавчий аналіз цих проектів важливий для всебічного розвитку теорії та дослідження українського графічного мистецтва.

Актуальність дослідження полягає у висвітленні й мистецтвознавчому аналізі студентських

проектів книги художника 2018–2022 рр., що можуть в майбутньому стати складовою ґрунтовного дослідження про розвиток графічного мистецтва в НАОМА. Також їх можна включити до мистецтвознавчого дискурсу сучасного українського графічного мистецтва книги художника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження книги художників в Україні досі перебуває на початковій стадії та має фрагментарний характер – як статті до реалізованих персональних чи групових проектів, каталоги до виставок тощо. Наша стаття є продовженням дослідження Олега Грищенка про книгу художника в навчальних завданнях НАОМА: «Книга художника як творчий метод у навчальному процесі (на прикладі майстерні книжкової графіки НАОМА)» [1, с. 90–98] і «Курсовий проект «Книга художника» в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, його інтеграція в сучасний мистецький простір» [2, с. 22–29], що були присвячені аналізу студентських проектів «книги художника» до 2018 року і дають уявлення про тенденції й концепції робіт студентів упродовж 2008–2018 рр. За останні п'ять років курсові проекти розвинулись як технічно, так і концептуально, що вартує продовження дослідження та мистецтвознавчого аналізу.

Важливими для розуміння становлення і витоків книги художника, тем, до яких звертаються студенти заради образотворчого переосмислення, є видання та публікації про історію книги та української графіки,

зокрема, «Українська графіка ХХ століття» Ольги Лагутенко [3] та «Історія книги: еволюція книжкової структури» Володимира Овчинникова [4]. Це важливі матеріали, з огляду на широкий виклад книжкової і графічної історії, на базі яких можуть розвиватись студентські проекти, адже книга художника є невід'ємною частиною книжкової мистецької культури. Це стосується книжкової термінології, а також аналізу використання тої чи іншої графічної техніки виконання.

Для порівняльного аналізу використовуються статті до минулорічних виставок книги художника, де експонувались твори студентів або випускників НАОМА. Йдеться про каталог виставки «12+12. Майбутнє паперу» [5], статті Катерини Бруевич «Книга художника» [6], Олега Коваля «Собакаіада. Нова абетка «книги художника» [7], Ірини Озаринської «Artist Book» [8]. Названі матеріали важливі з точки зору документування розвитку книги художника до 2018-го року і формування образотворчої й концептуальної бази, на яку опираються сучасні студентські проекти.

Важливими джерелами для розуміння роботи з книгою художника та сучасної термінології, що використовується у світовій практиці, є публікації іноземних авторів про книги-об'єкти, серед яких назвемо Вернера Пфайфера (Werner Pfeifer) зі статтю «Book-Object & Artist books» [9], збірник «Book Art Object», де опубліковані статті Сари Бодман (Sarah Bodman), Роберта Брінгхорста (Robert Bringham), Філіпе Еренберга (Felipe Ehrenberg) [10] також книгу Марсії Рід (Marcia Reed) і Глена Філіпса (Glenn Phillips) «Artists and Their Books / Books and Their Artists» [11]. У цих працях розглянуто сучасний досвід трактування книги художника у контексті світового образотворчого мистецтва і цей досвід можна використовувати для аналізу проектів, реалізованих студентами НАОМА.

Мета статті розкрити специфіку втілення проектів книги художника як курсового завдання в НАОМА, проаналізувати концептуальний і технічний досвід студентських проектів та визначити їхню роль у загальноукраїнському мистецтвознавчому контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Книга художника як самобутнє явище в книжковому мистецтві продовжує розвиватись в Україні та бере участь у формуванні сучасного образотворчого мистецтва. Така системна присутність книги художника

в інституційних мистецьких процесах (особливо після 2010 року), не може не впливати на розуміння сучасної книжкової культури та її відображення в навчальному процесі майстерні ілюстрації та оформлення книги НАОМА, а також в окремих проектах спеціалізації графічний дизайн. За цей час відбулось чимало групових і персональних виставок, книжкових фестивалів, мистецьких резиденцій, де книга художника відіграла провідну роль. Серед таких інституційних подій міжнародний фестиваль «Книжковий Арсенал», резиденція «ГаліціяКульт», фестиваль дитячої книги «Азбукове Королівство Магів і Янголів». Активними учасниками таких подій є випускники і студенти старших курсів майстерні ілюстрації та оформлення книги НАОМА.

Оскільки книга художника є складним синтетичним мистецьким твором, що вимагає від автора певного досвіду у книжкових проектах, окреме завдання з композиції виконують на першому курсі магістратури. Таким чином на бакалавраті студенти отримують досвід роботи з класичною книжковою композицією, її сучасним розвитком, технологічними можливостями втілення, а на магістратурі вже можуть переосмислити отримані знання у складніших проектах. Це дає змогу показати зв'язок книжкових проектів з іншими видами образотворчого мистецтва: інсталяцією, скульптурою, реді-мейдом (ready-made), художнім текстилем, інтерактивним мистецтвом тощо.

Щоб допомогти студентам у роботі з книгою художника, що містить у собі безліч можливостей інтерпретації класичної книжкової форми і концепції, у завданні запропоновано повністю відмовитися від традиційного книжкового блоку або звичних матеріалів його втілення (папір, зшивка сторінок, поліграфічний друк). Таким чином студенти концентруються на книзі-об'єкті – новаторській та експериментальних формах книги художника, яка виконується в одному екземплярі і її неможливо тиражувати звичайним поліграфічним методом. Книга-об'єкт, що виходить поза межі книги в її утилітарному значенні, повністю переходить у мистецьку площину і не передбачає прямого зчитування тексту чи присутності окремих ілюстрацій до нього, а є продуктом пост-книжкової культури. У своїй статті «Книги-об'єкти» В. Пфайфер пише: «На тлі цього невпинного електронного впливу різко контрастує інтимність книги. Вона навмисно низькотехнологічна, громіздка і повільна. Але

вона зберегла свою єдину перевагу. Вона приватна. Вона кидає виклик уяві» [9].

Для переосмислення студентами книжкової структури, традиційної композиції і конструкції, необхідно, щоб вони знали їх досконало і вправно володіли практичними навичками їхнього втілення. Саме на це спрямовані завдання на третьому і четвертому курсах бакалаврату і першому семестрі магістратури в НАОМА.

Аналогічною була мотивація введення книги художника до вибіркових дисциплін для старших курсів спеціалізації графічний дизайн нашого закладу. Аналіз окремих проектів, створених на кафедрі дизайну, засвідчує, що вихід поза межі класичного підходу до дизайну книги є винятковим та унікальним проектом і концентрує в собі ідеологічні й образні ресурси. Одним із факторів, що вплинули на введення такої вибіркової дисципліни, стала дипломна робота Віри Риліної «Карби Майдану» (2014). До експресивного вибору авторку спонукала гостра тема: студентка прагнула передати гасла і настрої Революції гідності. Зібрані нею авторські фото текстів, окрім вербального значення, мали надзвичайну візуальну образну силу. Тексти написані під час спротиву на Майдані Незалежності різними людьми на несподіваних поверхнях тексти, несли не лише ідею, а й емоцію. Тож Віра створює умовний книжковий блок з листів заліза. Попередньо

протравлені аркуші не однакового розміру та форми, з нерівними «рваними» краями, з'єднані металевими скобами. Зображення приклеєні на жестяні площини й закріплені лаком (іл. 1). Такий проект передає силу духу, боротьби, особливий внутрішній стан спротиву, а також і певний трагізм. Твір мав успіх на численних виставках («МАЙДАН: ПРОСТІР ТВОРЧОСТІ») і тепер знаходиться в постійній експозиції в Інформаційно-виставковому центрі Музею Майдану.

В 2018 році на завдання з книги-об'єкта студентам була запропонована тема української авангардної поезії початку ХХ століття. Працюючи з текстами українських митців студенти намагались створити книгу художника, що з одного боку відповідала концептуально поезії та мистецтву початку ХХ століття, з іншого боку використовувати сучасну концептуальну «оптику» для авторського трактування текстів написаних майже сто років тому.

Одним з найвдаліших прикладів такого поєднання є робота Анастасії Ємець на основі вірша Павла Тичини «О космосе великий наш». Замість книжкового блоку використаний цільний шматок стовбуру дерева, верхня частина якого була розпиляна на рівномірні частини, що по суті, слугували «сторінками». Ці зрізи були закріплені до основної частини стовбуру і могли розкриватись по колу (іл. 2). На дерев'яних зрізах розміщувались абстрактні

Іл. 1. В. Риліна. «Карби Майдану». Метал, мішана техніка. 2014.
[Світлина з фонду кафедри графічного дизайну НАОМА]

Іл. 2. А. Ємець. «Космос». Дерево, мішана техніка. 2018.
[Світлина з фонду кафедри графічних мистецтв НАОМА]

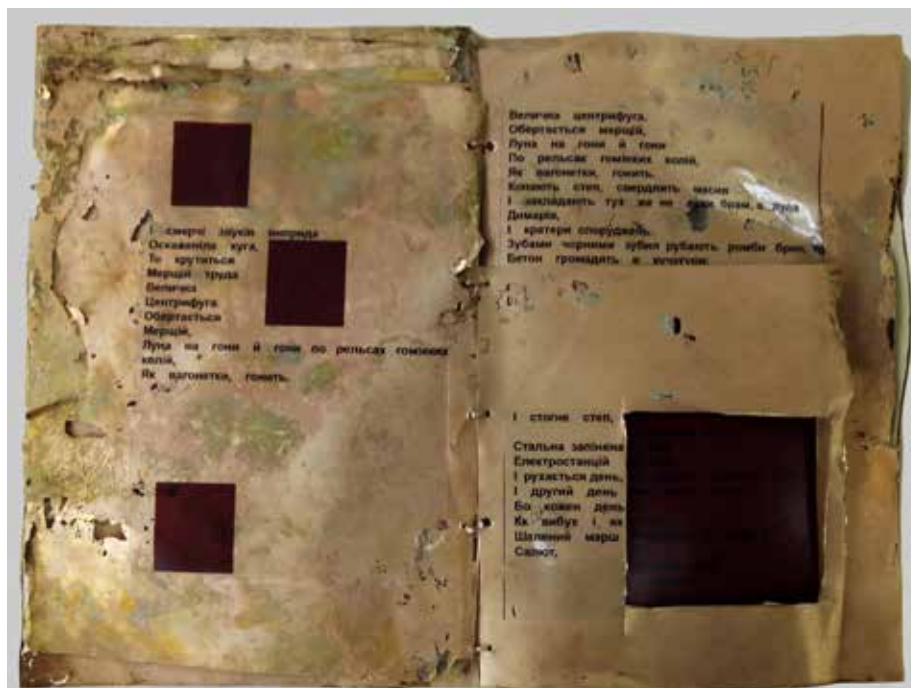
композиції, виконані з природніх матеріалів, зібраних Анастасією Ємець у Карпатах (звідти ж походить і деревина для основи книги). На останній частині стовбура, – яку можна побачити, лише повністю розгорнувши попередні зрізи дерева, – знаходиться аркуш з текстом поезії, залитий епоксидною смолою. Такою складною концепцією студентка змогла показати не прямолінійне розуміння космосу як позаземного простору, а звернутись до понять макрокосму і мікркосму. Це можна простежити на деяких композиціях у даній книзі художника, наприклад, круглі камінці розміщені на одному з дерев'яних зрізів як планети в космосі, а кільця на зрізі імітують орбіти. Твір демонструє можливості книги художника образно працювати зі складними філософськими поняттями.

У межах завдання зі створення книги-об'єкта у 2018 році студентки Ксенія Степась та Марія Колосова у власних творах переосмислювали конструктивізм та урбаністичні мотиви. Для цього основним матеріалом вони обрали метал. М. Колосова в проєкті на базі поезії Миколи Бажана «Будинок» використала форму класичного книжкового блока, але паперові сторінки замінила на мідні пластини (іл. 3). Таким чином, гортаючи сторінки можна почути скрегіт металу та відчути його жорстку структуру, що концептуально рефлексує з добою індустріалізації й урбанізації на початку ХХ століття. На листах композиційно розміщені вирізані наскрізь прямокутні отвори, що є метафорами вікон, через які можна побачити частини тексту з наступних сторінок.

К. Степась використала інший підхід у роботі з металом як матеріалом для

книги-об'єкта. Надихаючись творами конструктивізму початку ХХ століття, студентка створила умовний конструктор з металевих геометричних фігур, що за допомогою магнітів поєднується у тривимірну композицію (іл. 4). Кожна окрема фігура на своїй поверхні має елемент типографіки, що формально переосмислює експерименти в українській авангардній поезії через образотворчі композиції, що працюють на межі книги художника, скульптури, інсталяції та архітектурного макетування. Такий підхід є вдалим прикладом роботи зі спадком українського авангарду, коли художники навмисне могли розмивати межі між різними видами мистецтва.

У 2019 році темою для завдання книги-об'єкта було обрано українську міфологію. Така широка тематика включала легенди, вірування, обряди тощо. Тему було обрано для того, щоб розвинути у студентів сучасне образне мислення під час роботи з архаїчними та народними мотивами. Наочним прикладом проєкту слугує твір Анастасії Войчук «Мотанки» (іл. 5). За основу було взято наукову статтю про ляльки-мотанки, текст статті писався вручну на тканині, з якої потім «скутували» ляльку-мотанку. Таким чином зміст статті ставав нечитабельним у звичному вигляді, але був нерозривною складовою книги-об'єкта. Така подача також відсилає до архаїчних методів передачі інформації через предметне письмо та докодексові форми книги. Це особливо влучне авторське рішення у контексті роботи з українськими культурними архетипами, що дає змогу працювати з ними як з інсталяцією, виставковим об'єктом і водночас зберігати первинну книжкову основу.

Іл. 3. М. Колосова. «Будинок». Мідь, мішана техніка. 2018.
[Світлина з фонду кафедри графічних мистецтв НАОМА]

Іл. 4. К. Степась. «Конструктивізм». Метал, маркер. 2018.
[Світлина з фонду кафедри графічних мистецтв НАОМА]

Іл. 5. А. Войчук. «Мотанка». Полотно, акрил. 2019.
[Світлина з фонду кафедри графічних мистецтв НАОМА]

Тематика української міфології закріпилась за завданням з книги-об'єкта і на наступні роки. Так, у 2020 році Анастасія Аракчеєва звернулась до легендарного образу української демонології – Вія. За основу було взято скульптурне зображення голови міфічної істоти, де головною особливістю були надзвичайно довгі вії. У цій роботі вії подані як метафора до книжкових сторінок, виконані з довгих шматків полотна вони в декілька шарів покривали зіниці. Ще однією особливістю, яка поєднує цей твір не тільки із скульптурою, але й з театральним мистецтвом є світлові елементи, розміщені всередині об'єкта, що світилися червоним через зіниці, коли розкрити всі шари полотна над очима.

У 2021 році трендом у студентських роботах було впровадження сучасних технік та матеріалів для втілення книжкового проекту: плотерна порізка оракала для витинанки, друк на плівці, фотоколаж тощо. Використання цифрових друкарських технологій давало можливості для переосмислення подачі українського народної творчості. В цьому напрямку можна відзначити роботу Анастасії Омеліч на тему народних пісень, зокрема пісень про важку жіночу долю та потопельниць. Взявши за основу півторалітрові пластикові пляшки для води студентка розміщує текст та ілюстрацію як етикетку для напою (іл. 6). В дизайні

ілюстрованої етикетки А. Омеліч використовує метод, що часто можна побачити в оформленні пляшок різноманітних комерційних алкогольних та безалкогольних напоїв. А саме, коли на звороті етикетки, який можна розглядіти через напій, розміщується ілюстрація або напис-слоган. Переважно це прості на межі кітчю зображення або ж тексти рекламного чи мотивуючого характеру. Беручи такий популярний дизайнерський метод, авторка замінила розважальний зміст на «незручну» соціальну проблему – побутове насильство та утиски прав жінок, посилюючи контекст цитатою з української народної пісні, що показує давність цієї проблеми, яка висвітлена навіть у фольклорі. Обрану форму для книги художника можна трактувати мінімум як два різних символи. Перше – це побутовий об'єкт щоденного використання, що через зміну візуального наповнення звертає увагу на проблему насильства як, на жаль, такого ж звичного явища, як пляшка води. Друге – це перетворення того ж побутового предмета на художній об'єкт, меморіал-присвяту жінкам, які постраждали від суспільного гніту. Художньої виразності книзі-об'єкту надають самі ілюстрації, які можна побачити через висічку в етикетці – це стилізовані зображення жінок, які потонули. Такі монохромні ілюстрації додають творів містичного забарвлення, що

Іл. 6. А. Омеліч. «Піди, піди лиха доля...». Пластикова пляшка, цифровий друк, висота 320 мм. 2021. [Світлина з фонду кафедри графічних мистецтв НАОМА]

також притаманне народним пісням на основі яких і створено роботу.

У 2022 році тенденцію з переосмислення тематики українських легенд та пісень за допомогою сучасної графічної стилістики і формотворення продовжила Галина Вергелес. Її робота «Квіти» базується на переказах, де центральним образом є символ квітки, а саме перетворення людей на різні квіти залежно від сюжету твору. Таку концепцію студентка вирішує через аналогову анімацію. А саме коло з покадровими графічними зображеннями, які при розкрутці кола створюють візуальну ілюзію перетворення людей на квіти (іл. 7). Таким чином книга художника поєднує в собі як елементи звичного поліграфічного видання, так і книги-об'єкта. За задумом авторки, спочатку книга виглядає як друкована брошура, скріплена на скоби, але, щоб активувати її інтерактивні можливості необхідно дістати

по підготовленій висічці коло із книжкової сторінки та встановити на тримач, щоб розкрутити. На інших сторінках брошури є інструкція, додаткові ілюстрації, опис змісту народних легенд та переказів. Таке багатокомпонентне поєднання різних складових у книзі художника, поєднане з якісним поліграфічним виконанням, може бути пов'язане з прикладами ексклюзивних «подарункових» видань книжок, музичних альбомів, настільних ігор тощо. Беручи за основу знайому глядачам форму, Г. Вергелес використовує її для популяризації сучасної мистецької подачі українських фольклорних матеріалів.

Для сучасних студентів, як і їхніх попередників, що вже закінчили навчання в НАОМА (Ірина Озаринська, Катерина Лесів та інші), книга художника часто стає формою для реалізації магістерської дипломної роботи [1, с. 90–98]. Цьому сприяє знайомство з нею

Іл. 7. Г. Вергелес. «Квіти». Папір, цифровий друк. 2022.
[Світлина з фонду кафедри графічних мистецтв НАОМА]

під час семестрового завдання. В 2022 році Діана Качуровська продовжила розробляти тему, опрацьовану в своїй книзі-об'єкті. Так, її дипломна робота «Звук ідентичності» виконана як книга художника в одному екземплярі, з використанням техніки високого друку та сліпого тиснення. Головними візуальними елементами книги є українські архаїчні орнаменти, вивчення та використання яких у власних творах Д. Качуровська розпочала під час виконання семестрового завдання і продовжила в дипломній роботі.

Якщо розглядати досвід, набутий студентами у 2018–2022 роках під час роботи над книгою художника, слід відзначити з одного боку чимало глибоких концептуальних рішень поєднання українських візуальних традицій з новітніми технологіями або трактуванням книжкових форм, з іншого – складність роботи з новими композиційними методами для студентів, котрі раніше працювали тільки з класичним книжковим блоком. З огляду на сучасний розвиток книжкового мистецтва, таке «нестандартне» навчальне завдання, що спонукає до розвитку концептуального мислення в роботі із складними проектами, допоможе в майбутньому професійному становленні. Такі проекти передбачають набуття досвіду під час роботи з книгою художника як виставковим об'єктом і водночас на можливе подальше використання знайдених художніх

вирішень у роботі з поліграфічним тиражованим книжковим виданням.

Подібна постановка завдань пов'язує нас також з міжнародними досвідом мистецької освіти, де особливо актуальними є міждисциплінарні мистецькі проекти як у графіці, так і в дизайні, а також потреба в критичному переосмисленні візуальних комунікацій [12].

Висновок. Завдання по роботі з книгою художника як книгою-об'єктом покликане розвинути в студентів розуміння образотворчих та формотворчих можливостей книги як цілісного мистецького об'єкта, провокувати студентів на пошуки нових форм для втілення тем та концепцій. Тенденції 2018–2022 років вказують на бажання студентів застосовувати у власних курсових проектах нові технологічні та формотворчі рішення, поєднувати книгу-об'єкт з можливостями сучасного цифрового друку тощо. Такий напрямок засвідчує, що проекти, виконані в межах курсового завдання в НАОМА, відповідають сучасним тенденціям книги художника, яка представлена в наукових працях європейських і північноамериканських дослідників. Таким чином, курсове завдання по роботі з книгою художника допомагає студентові не лише отримати досвід переосмисленням традиційних підходів до книжкової композиції, але й отримати проект, що може експонуватися на всеукраїнських і міжнародних виставках.

Список використаних джерел

1. Грищенко О. В. Книга художника як творчий метод у навчальному процесі (на прикладі майстерні книжкової графіки НАОМА). *Українська академія мистецтва : дослідн. та наук.-метод. пр.* 2015. № 24. С. 90–98.
2. Грищенко О. В. Курсовий проект «Книга художника» в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, його інтеграція в сучасний мистецький простір. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв.* 2018. № 4. С. 22–29.
3. Лагутенко О. А. Українська графіка ХХ століття. Київ : Грані-Т, 2011. 184 с.
4. Овчинников В. Історія книги: еволюція книжкової структури. Львів : Світ, 2005. 420 с.
5. 12x12. Майбутнє паперу. Київ. : Музей книги і друкарства України, 2012. 64 с.
6. Бруєвич К. Книга художника. *Образотворче мистецтво.* 2012. № 1. С. 34–35.
7. Коваль О. Собакиада, або нова абетка «книги художника» Ірини Озариської. *Образотворче мистецтво.* 2013. № 4. С. 134–135.
8. Озаринська І. Artist book. *Образотворче мистецтво.* 2012. № 3. С. 109.
9. Pfeiffer W. Book-Object & Artist books : [exhibition, October 20, 2010, The Division of Rare and Manuscript Collections]. *Cornell University Library.* URL:<https://rmc.library.cornell.edu/wernerpfeiffer/exhibition/bookobjects/index.html> (дата звернення: 18.01.2023).
10. Jury D. Book Art Object. Berkeley : CODEX Foundation, 2008. 448 с.
11. Reed M. Artists and Their Books / Books and Their Artists / M. Reed, G. Phillips. Los Angeles : The Getty Research Institute, 2018. 212 с.
12. Studying Art and Design! *At Basel Academy of Art and Design FHNW.* URL: <https://www.fhnw.ch/en/degree-programmes/art-and-design> (дата звернення: 20.01.2023).

References

1. Gryshchenko, O. (2015). Knyha Khudozhnyka yak tvorchyi metod u navchalnomu protsesi (na prykladi maisterni knyzhkovoï hrafiky NAOMA) [An Artist's Book as a Creative Method in the Educational Process (on the Example of the NAFAA Book Graphics Studio)]. *Ukrainska akademiia mystetstva : doslidn. ta nauk.-metod. pr.* [Ukrainian Academy of Arts : Research and methodological works], 24, 90–98 [In Ukrainian].
2. Gryshchenko, O. (2018). Kursovyi proekt Knyha Khudozhnyka v Natsionalniy akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury, ioho intehratsia v suchasnyi mystetskyi prostir [The course project "The Artist's Book" at the National Academy of Fine Arts and Architecture, its integration into the contemporary art space]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv* [Bulletin of the Kharkiv State Academy of Design and Arts]. 4, 22–29 [In Ukrainian].
3. Lagutenko, O. (2011). *Ukrainska Hrafika XX stolittia* [Ukrainian graphics of the twentieth century]. Kyiv : *Grani-T* [In Ukrainian].
4. Ovchinnikov, V. (2005). *Istoria knyhy: evoliutsia knyzhkovoï struktury* [The history of the book: The evolution of book structure]. Lviv : *Svit* [In Ukrainian].
5. *12x12. Maybutnye Paperu* [12x12. Future of Paper] (2012). Kyiv : Muzey Knyhy i Drukarstva [In Ukrainian].
6. Bruevych, K. (2012). Knyha Khudozhnyka [Artist's book]. *Obrazotvorche mystetstvo* [Fine Art], 1, 34–35 [In Ukrainian].
7. Koval, O. (2013). Sobakiada, abo nova abetka "Knyhy Khudozhnyka" Iryny Ozarynskoyi [Sobakiada or the new alphabet of the artists book by Irina Ozarynska]. *Obrazotvorche mystetstvo* [Fine Art], 4, 134–135 [In Ukrainian].
8. Ozarynska, I. (2012). Artist Book. *Obrazotvorche mystetstvo* [Fine Art], 3, 109 [In Ukrainian].
9. Pfeiffer W. Book-Object & Artist books : [exhibition, October 20, 2010, The Division of Rare and Manuscript Collections]. *Cornell University Library.* URL:<https://rmc.library.cornell.edu/wernerpfeiffer/exhibition/bookobjects/index.html> [In English].
10. Jury, D. (2008). *Book Art Object.* Berkeley : CODEX Foundation [In English].
11. Reed, M., & Phillips G. (2018). *Artists and Their Books / Books and Their Artists.* Los Angeles : The Getty Research Institute [In English].
12. *Studying Art and Design! At Basel Academy of Art and Design FHNW.* URL: <https://www.fhnw.ch/en/degree-programmes/art-and-design> [In English].

Подано до редакції 01.03.2023